

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (yhdeksäs jaosto)

8 päivänä toukokuuta 2014*

Työjärjestyksen 99 artikla — Direktiivi 2003/4/EY — Pätevyys — Ympäristötiedon julkinen saatavuus — Poikkeus velvollisuudesta ilmaista ympäristötieto silloin, jos ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti — Tällaisen poikkeuksen vapaaehtoisuus jäsenvaltioiden kannalta — SEU 6 artikla — Perusoikeuskirjan 47 artiklan toinen kohta

Asiassa C-329/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Unabhängiger Verwaltungssenat Wien (Itävalta) on esittänyt 12.6.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 17.6.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ferdinand Stefan

vastaan

Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Safjan sekä tuomarit A. Prechal (esittelevä tuomari) ja K. Jürimäe,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Ferdinand Stefan itse,
- Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,
- Kreikan hallitus, asiamiehenään G. Karipsiadis,
- Ranskan hallitus, asiamiehinään C. Diégo ja S. Menez,
- Ruotsin hallitus, asiamiehinään C. Meyer-Seitz ja C. Hagerman,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Euroopan parlamentti, asiamiehinään L. Visaggio ja P. Schonard,
- Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään J. Herrmann ja M. Moore,
- Euroopan komissio, asiamiehinään L. Pignataro-Nolin ja H. Krämer,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian perustellulla määräyksellä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklan mukaisesti,

on antanut seuraavan

määräyksen

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta 28.1.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/4/EY (EUVL L 41, s. 26) pätevyttä ja tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Ferdinand Stefan ja Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (liittovaltion maa- ja metsätalous-, ympäristö- ja vesitalousministeriö, jäljempänä Bundesministerium) ja joka koskee viimeksi mainitun kieltäytymistä toimittamasta Stefanille ympäristötietoja.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2003/4 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

- 1) ’ympäristötiedolla’ kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa olevaa tietoa:

a) ympäristön osa-alueiden, kuten – – veden – – tilasta – –;

– –”

- 4 Mainitun direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Ympäristötiedon saatavuus pyydetäessä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että viranomaiset veloitetaan tämän direktiivin säännösten mukaisesti saattamaan pyydetäessä saataville niiden omassa tai viranomaisia varten toisen hallussa olevaa ympäristötietoa ilman, että pyynnön esittäjän on perusteltava pyyntönsä.”

- 5 Saman direktiivin 4 artiklan, jonka otsikko on ”Poikkeukset”, 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää, että pyyntö saada ympäristötietoa voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti:

– –

- c) tuomioistuinkäsittelyyn, henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti – –

--”

Itävallan oikeus

- 6 Direktiivi 2003/4 on pantu täytäntöön ympäristötiedon saatavuudesta annetulla liittovaltion lailla (Bundesgesetz über den Zugang zu Informationen über die Umwelt (Umwelthinformationsgesetz); BGBl. 495/1993), sellaisena kuin se oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtumisajankohtana (jäljempänä UIG).
- 7 UIG:n 4 §:n 2 momentin mukaan muun muassa veden kaltaisten ympäristön osa-alueiden tilaa koskevan tiedon saanti on vapaata.
- 8 UIG:n 6 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:
”Muu kuin 4 §:n 2 momentissa mainittu ympäristötieto on ilmaistava, mikäli sen ilmaiseminen ei vaikuta haitallisesti

--

7. vireillä olevaan tuomioistuinkäsittelyyn, henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti --”

Pääasian tosiseikasto ja ennakkoratkaisukysymykset

- 9 Marraskuun 2012 alkupuoliskolla voimakkaat sateet aiheuttivat Drava-joen tulvimisen sen Itävallalle kuuluvalla osalla. Vakavat tulvat aiheuttivat huomattavia aineellisia vahinkoja erityisesti kyseisen joen lähellä sijaitsevilla asuinalueilla.
- 10 Lehdistössä esitettyjen väitteiden, joiden mukaan sulkuporttien virheellinen käyttö olisi vaikuttanut merkittävästi tulvimiseen, seurauksena Staatsanwaltschaft Klagenfurt (Klagenfurtin syyttäjänvirasto) aloitti esitutkinnan, joka kohdistui erityisesti kyseisten sulkuporttien hoitajaan.
- 11 Koska Stefan halusi saada tietoja, joiden avulla hän voisi selvittää tulvimisolosuhteet, hän osoitti 26.11.2012 Bundesministeriumille pyynnön saada Dravan vedenkorkeus- ja virtaustietoja Rosegg-St Jakobin, Feistritz-Ludmannsdorfin, Ferlach-Maria Rainin ja Annabrücken sähkövoimaloiden kohdalla 30.10.2012 ja 12.11.2012 välisenä aikana.
- 12 Bundesministerium kieltäytyi 8.3.2013 tekemällään päätöksellä toimittamasta mainittuja tietoja. Kieltäytymisen perusteena oli erityisesti se, että pyydettyjen tietojen antamisella voi olla kielteisiä vaikutuksia vireillä olevaan rikosoikeudelliseen menettelyyn ja se voi vaarantaa kyseessä olevien henkilöiden mahdollisuuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, mistä syystä kyseisiä ympäristötietoja ei voitu toimittaa ennen rikosoikeudellisen menettelyn päättymistä.
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jolla on käsiteltävänä mainitusta kieltäytymispäätöksestä tehty valitus, esittää, ettei Itävallan oikeus mahdollista UIG:n 6 §:n 2 momentin 7 kohdassa ilmaistuun kieltäytymisperusteeseen vetoamista vastauksena Stefanin pyytämien tietojen toimittamista koskevaan hakemukseen, sillä kyseisen säännöksen mukaan kyseessä olevaa kieltäytymisperustetta ei voida soveltaa saman lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin ympäristötietoihin, joita Stefanin 26.11.2012 esittämä pyyntö koskee. Mainitun tuomioistuimen mukaan Itävallan lainsäätäjällä on näin ollen käyttänyt vain osittain direktiivin 2003/4 4 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioille annettua mahdollisuutta säätää ympäristötiedon ilmaisemisesta kieltäytymisestä.

- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että vaikka UIG:n 4 §:n 2 momentissa veloitetaan toimivaltainen kansallinen viranomainen noudattamaan Stefanin pyyntöä, on osoittautunut, että pyydettyjen tietojen antamisella on kielteisiä vaikutuksia kyseisten sulkuporttien hoitajan mahdollisuuteen saada ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4.11.1950 Roomassa allekirjoitetun yleissopimuksen 6 artiklassa tai Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettu oikeudenmukainen oikeudenkäynti.
- 15 Mainittu tuomioistuin katsoo kuitenkin, että koska direktiivissä 2003/4 ei veloiteta jäsenvaltioita epäämään pyyntöä saada ympäristötieto siinä tapauksessa, että sen ilmaiseminen voi vaarantaa henkilön mahdollisuuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, vaan sen 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa ainoastaan sallitaan tällainen epääminen, kyseisellä direktiivillä annetaan jäsenvaltioille oikeus ryhtyä Euroopan unionissa suojattujen perusoikeuksien kanssa ristiriidassa oleviin toimiin, minkä vuoksi se on yhteensopimaton perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan kanssa.
- 16 Tässä tilanteessa Unabhängiger Verwaltungssenat Wien on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) [Direktiivin 2003/4] pätevyys: [ovatko kyseisen direktiivin] kaikki osat päteviä erityisesti suhteessa – – perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan määräyksiin?
- 2) [Direktiivin 2003/4] tulkinta: mikäli unionin tuomioistuin katsoo, että koko [direktiivi 2003/4] on pätevä tai [sen] osat ovat päteviä, – – missä määrin ja millaisin oletuksin kyseisen direktiivin säännökset sopivat yhteen – – perusoikeuskirjan määräysten ja SEU 6 artiklan määräysten kanssa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 17 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 99 artiklassa säädetään, että jos ennakkoratkaisukysymys on samanlainen kuin kysymys, johon unionin tuomioistuin on jo antanut ratkaisun, tai jos kysymykseen annettava vastaus on selvästi johdettavissa oikeuskäytännöstä tai jos ennakkoratkaisukysymykseen annettavasta vastauksesta ei ole perusteltua epäilystä, unionin tuomioistuin voi esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa päättää ratkaista asian perustellulla määräyksellä.
- 18 Nyt käsiteltävässä asiassa on aiheellista soveltaa mainittua menettelymääräystä.

Tutkittavaksi ottaminen

- 19 Ranskan hallitus suhtautuu epäilevästi ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottamiseen, sillä sen mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä kysymyksistä ei ole hyötyä sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemisen kannalta.
- 20 Mainitun hallituksen mukaan pääasiassa annettava ratkaisu ei olisi erilainen, vaikka Itävallan lainsäädännössä olisi säädetty, että henkilön mahdollisuutta saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti koskevaa perustetta voidaan soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen Drava-joen vedenkorkeus- ja virtaustietoja koskevan ympäristötiedon antamiseen.
- 21 Ranskan hallituksen mukaan pääasian asiayhteydessä rikoksesta epäillyn henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti ei nimittäin vaikuta haitallisesti kyseisen tiedon antaminen itsessään vaan sen tarkoitushakuinen käyttö tiedotusvälineissä.

- 22 Saman hallituksen, joka viittaa tässä yhteydessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiassa *Ressiot ym. v. Ranska* (nro 15054/07 ja nro 15066/07) 28.9.2012 antaman tuomion 110–112 kohtaan, mukaan oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeusperiaatteen vastaista ei ole se, että tiedotusvälineet voivat välittää luotettavaa, täsmällistä ja paikkansa pitäviin tosiseikkoihin perustuvaa tietoa, joka liittyy vireillä olevaan rikosoikeudelliseen menettelyyn, kunhan kyseinen periaate otetaan niissä esitettävien väitteiden yhteydessä huomioon.
- 23 Pääasian kaltaisessa tilanteessa riski oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden vaarantumisesta kyseessä olevan ympäristötiedon ilmaisemisen seurauksena on sen mukaan kuitenkin vähäisempi, koska kyse ei ole tiedosta, joka yksin riittäisi asianomaisen henkilön rikosoikeudellisen vastuun toteamiseen.
- 24 Tässä yhteydessä on todettava, että kansallisen tuomioistuimen esittämä ennakkoratkaisupyyntö voidaan jättää tutkimatta ainoastaan, jos on ilmeistä, ettei pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio *Belvedere Costruzioni*, C-500/10, EU:C:2012:186, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 25 Ranskan hallituksen väitteet ennakkoratkaisupyyntöön tutkittavaksi ottamisesta perustuvat kuitenkin oletukseen, jonka mukaan ympäristötiedon ilmaiseminen ei pääasian kaltaisissa olosuhteissa merkitse perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamista.
- 26 Tällainen arviointi kuuluu kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivaltaan. Lisäksi se edellyttää perusoikeuskirjan mainitun säännöksen tulkintaa, jota kyseinen tuomioistuin ei ole pyytänyt unionin tuomioistuimelta käsiteltävänä olevan ennakkoratkaisupyyntöön yhteydessä.
- 27 Tässä tilanteessa ei voida katsoa olevan ilmeistä, ettei kysymyksillä ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen.
- 28 Ennakkoratkaisupyyntö voidaan näin ollen ottaa tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 29 Kysymyksillään, jotka voidaan tutkia yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy olennaisilta osin, onko direktiivi 2003/4 SEU 6 artiklan ja perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan valossa pätevä.
- 30 Tässä yhteydessä on muistutettava, että perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaan siinä taattu perusoikeuksia on noudatettava silloin, kun kansallinen lainsäädäntö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan (ks. vastaavasti tuomio *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 21 kohta).
- 31 Tästä seuraa, että jäsenvaltioiden on noudatettava direktiivin 2003/4 täytäntöönpanon yhteydessä muun muassa perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa.
- 32 Siitä, annetaanko kyseisessä direktiivissä ja erityisesti sen 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa jäsenvaltioille oikeus olla noudattamatta kyseistä unionin primaarioikeuteen perustuvaa velvollisuutta, on todettava, että johdetun unionin oikeuden sääntöä on tulkittava niin pitkälti kuin mahdollista siten, että sen sisältö on sopuoinnussa perussopimusten määräysten ja unionin oikeuden yleisten periaatteiden kanssa (ks. mm. tuomio *Lietuvos geležinkeliai*, C-250/11, EU:C:2012:496, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 33 Kun direktiivin 2003/4 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa viitataan henkilön mahdollisuuteen saada oikeudenmukainen oikeudenkäynti, siinä annetaan jäsenvaltioille oikeus säätää poikkeuksesta velvollisuuteen ilmaista ympäristötieto nimenomaan, jotta ne voivat tilanteen vaatiessa turvata perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa ilmaistun oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.
- 34 Lisäksi on todettava, että vaikka jäsenvaltio ei säätäisi tällaisesta poikkeuksesta direktiivin 2003/4 täytäntöön panemiseksi antamassaan lainsäädännössä, vaikka tilanne edellyttäisi sitä, jotta perusoikeuskirjan 47 artiklan toista kohtaa noudatettaisiin, jäsenvaltioiden on joka tapauksessa käytettävä niille kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa annettua harkintavaltaa mainitusta perusoikeuskirjan artiklasta johtuvien vaatimusten mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio parlamentti v. neuvosto, C-540/03, EU:C:2006:429, 104 kohta).
- 35 Koska jäsenvaltioiden kaikkien elinten, mukaan lukien hallinto- ja lainkäyttöelimet, velvollisuutena on toimivaltansa rajoissa varmistaa unionin oikeussääntöjen noudattaminen, niiden on pääasian kaltaisessa tilanteessa varmistettava perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa taatun perusoikeuden toteutuminen, jos mainitun artiklan soveltamisedellytykset täyttyvät (ks. vastaavasti tuomio Byankov, C-249/11, EU:C:2012:608, 64 kohta).
- 36 Tässä tilanteessa ei voida hyväksyä tulkintaa, jonka mukaan direktiivissä 2003/4 annettaisiin jäsenvaltioille oikeus ryhtyä perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan tai SEU 6 artiklan kanssa ristiriidassa oleviin toimenpiteisiin. Niinpä kyseinen direktiivi ei ole tästä syystä kyseisten kahden määräyksen valossa pätemätön.
- 37 Esitettyihin kysymyksiin on edellä mainitun perusteella vastattava, ettei niiden tarkastelussa ole ilmennyt mitään, mikä voisi vaikuttaa direktiivin 2003/4 pätevyteen.

Oikeudenkäyntikulut

- 38 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on määrännyt seuraavaa:

Esitettyjen kysymysten tarkastelussa ei ole ilmennyt mitään, mikä voisi vaikuttaa ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/ETY kumoamisesta 28.1.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/4/EY pätevyteen.

Allekirjoitukset